98334 ـ پاسخ به کسانی که روزه‌ی عرفه را سنت نمی‌دانند

سوال

ما اینجا شیخی داریم که می‌گوید روزه‌ی عرفه سنت نیست، بنابراین روزه گرفتن این روز جایز نمی‌باشد. خواهشمندیم به این سوال پاسخ دهید زیرا این شخص برگه‌هایی را برای نهی از روزه گرفتن عرفه منتشر می‌کند!

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روزه‌ی روز عرفه، سنتی موکد برای کسانی است که در حال انجام حج نیستند. از ابوقتاده ـ رضی الله عنه ـ روایت است که از رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ درباره‌ی روزه‌ی عرفه پرسیدند؛ ایشان فرمود: [گناهان] سال گذشته و آینده را پاک می‌کند به روایت مسلم (۱۱۶۲)، و در روایت دیگری از وی آمده است: بر الله این را گمان می‌برم که [گناهان] سال پیش از آن و سال بعد از آن را پاک می‌گرداند.

امام نووی ـ رحمه الله ـ در المجموع (۶/ ۴۲۸) به نقل از کتب شافعیان می‌گوید:

اما درباره‌ی حکم این مساله شافعی و اصحاب [مذهب] می‌گویند: روزه‌ی روز عرفه برای کسانی که در عرفه نیستند مستحب است. اما درباره‌ی شخص حاجی که در عرفه حاضر است، شافعی در مختصر و اصحاب وی گویند: به دلیل حدیث ام الفضل روزه نگرفتن برای وی مستحب است. و گروهی از اصحاب ما گویند: روزه برای وی [یعنی شخصی که در عرفه است] مکروه است. از جمله کسانی که تصریح به مکروه بودن روزه بودن آن [برای حجاج] کرده‌اند، دارمی و بندنیجی و محاملی هستند....

ابن قدامه ـ رحمه الله ـ در المغنی (۴/ ۴۴۳) که از کتب حنابله است می‌گوید:

این روز، روزی شریف و بزرگ، و عیدی گرامی است که فضیلتی بس بزرگ دارد و از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ثابت شده که روزه‌اش گناهان دو سال را تکفیر می‌کند.

ابن مفلح ـ رحمه الله ـ در الفروع (۳/ ۱۰۸) که باز از کتب حنبلیان است می‌گوید:

روزه‌ی دهه‌ی ذی الحجه مستحب است و موکدترین آن به اجماع روزه‌ی نهم، یعنی روز عرفه است.

کاسانی ـ رحمه الله ـ در بدائع الصنائع (۲/ ۷۶) که از کتب احناف است می‌گوید:

و اما روزه‌ی عرفه به دلیل احادیث بسیاری که در این باب وارد شده برای کسی که در حال انجام حج نیست مستحب است، و همچنین برای فضیلتی که بر دیگر روزها دارد. و همینطور در حق شخصی که در حال حج است، اگر او را از وقوف [در عرفه] و دعا بازنداشته و ضعیف نکند، زیرا جمع میان دو قربت است، اما اگر باعث ضعفش می‌شود مکروه است، زیرا فضیلت این روزه را می‌توان در دیگر سال‌ها به دست آورد و غالبا حاصل می‌شود، اما فضیلت وقوف و دعا [در عرفه] معمولا برای عموم مردم حاصل نمی‌شود مگر یک بار در زندگی، بنابراین به دست آوردن آن مهم‌تر است.

در شرح مختصر خلیل خرشی (۶/ ۴۸۸) از کتب مالکیه آمده است:

و روزه‌ی روز عرفه اگر خود در حال حج نیست و دهه‌ی ذی الحجه... (شرح :(یعنی روزه‌ی عرفه در حق کسی که در حال حج نیست مستحب است، اما برای خود وی (یعنی حاجی) مستحب این است که روزه نباشد تا بر دعا قدرت یابد، و رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ در حال حج روزه نبودند.

و در حاشیه‌ی دسوقی (۵/ ۸۰) آمده است:

«سپس این سخنش که روزه‌ی روز عرفه مستحب است... منظور از آن تاکید بر استحباب است، وگرنه روزه مطلقا مستحب است».

از شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ پرسیدند: حکم روزه‌ی روز عرفه برای شخصی که در حال حج است و دیگران چیست؟

ایشان پاسخ دادند:

«روزه‌ی روز عرفه برای کسی که در حال حج نیست سنتی موکده است، زیرا از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ درباره‌ی روزه‌ی روز عرفه پرسیدند و ایشان چنین فرمودند: بر الله چنین گمان دارم که [گناهان] سال پیش از آن و سال بعد از آن را تکفیر می‌کند و در روایتی دیگر: گناهان سال گذشته و مانده را تکفیر می‌کند.

اما برای شخصی که در حال حج است روزه‌ی روز عرفه سنت نیست زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ در روز عرفه‌ی حجة الوداع روزه نبودند، و در صحیح بخاری از میمونه ـ رضی الله عنها ـ نقل است که مردم در مورد اینکه پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ در روز عرفه روزه بودند شک کردند، پس ظرف شیری برایش فرستادم و ایشان در حالی که در موقف [عرفه] ایستاده بودند از آن نوشیدند و مردم در این حال وی را می‌نگریستند» مجموع فتاوی ابن عثیمین (۲۰/ ۴۰۴).

بنابراین روزه‌ی عرفه برای شخصی که در حج است مکروه است و مستحب نیست. اگر منظور آن شخص این بوده سخنش درست است، اما اگر منظورش مشروع نبودن روزه‌ی عرفه برای غیر حجاج است حرفش اشتباهی واضح و مخالفت با

سنت صحیح است.

و الله اعلم.